

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Варшавський університет
Брестський державний університет імені Олександра Пушкіна
Гомельський державний університет імені Франциска Скорини
Херсонський державний університет

***ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНА СИСТЕМА
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
В КОМУНІКАТИВНОМУ ВИМІРІ***

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної наукової інтернет-конференції

12–13 березня 2020 року

м. Острог

Острог
Видавництво Національного університету «Острозька академія»
2020

УДК 81 (082)
ББК 81я431
М 74

*Рекомендовано до друку на засіданні кафедри
української мови і літератури
Національного університету «Острозька академія»
(протокол № 9 від 7 березня 2020 року)*

Редакційна колегія:

Хом'як І. М., доктор педагогічних наук, професор, академік АН ВШ України, завідувач кафедри української мови і літератури Національного університету «Острозька академія» (відповідальний редактор);

Омельчук С. А., доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри слов'янської філології, перший проректор Херсонського державного університету;

Кочерга С. О., доктор філологічних наук, професор кафедри української мови і літератури Національного університету «Острозька академія».

М 74 Лексико-граматична система української мови в комунікативному вимірі: збірник матеріалів Міжнародної наукової інтернет-конференції, м. Острог, 12–13 березня 2020 року / редкол. І. М. Хом'як (відп. ред.) та ін. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2020. 76 с.

DOI 10.25264/7.03.20230

У збірнику матеріалів Міжнародної наукової інтернет-конференції «Лексико-граматична система української мови в комунікативному вимірі», яка відбулася 12–13 березня 2020 року на базі Національного університету «Острозька академія», представлено тези доповідей учасників, у яких відображено різноаспектні дослідження актуальних проблем сучасної української філології й лінгводидактики.

УДК 81 (082)
ББК 81я431

*Матеріали опубліковано в авторській редакції.
За зміст тез доповідей, допущені помилки і неточності
відповідають автори публікацій.*

© Автори, 2020
© Національний університет «Острозька академія», 2020

ЗМІСТ

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В СУЧАСНОМУ ДИСКУРСІ

<i>Ж. В. Колоїз</i> У ЛАБІРИНТАХ ОНІМНОГО ПРОСТОРУ	5
<i>Ю. Б. Лебедь</i> ВИЯВ ПОЛІСЕМІЇ В НАУКОВИХ ТЕКСТАХ	7
<i>В. А. Немикіна</i> КОНЦЕПТ «НЕБО» В ПОЕТИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ ТАРАСА МЕЛЬНИЧУКА ТА ЮРІЯ ІЗДРИКА: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ (НА МАТЕРІАЛАХ ЗБІРОК «ЮНАК МИЛУЄТЬСЯ АВТОМАТОМ» ТА «ЛІНИВИ Й НІЖНІ»)	8
<i>А. О. Тимчук</i> МАРКЕРИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В СЛОВОТВОРЧОСТІ МИКОЛИ РАЧУКА	10
<i>О. О. Ярошик</i> ЛІНГВІСТИЧНІ МАРКЕРИ ВІДЗЕРКАЛЕННЯ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ГОЛОВНОЇ ГЕРОЇНИ РОМАНУ «ПОКРОВ» ЛЮКО ДАШВАР: ЛЕКСИЧНИЙ РІВЕНЬ	12

ГРАМАТИЧНА СТРУКТУРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ТРАДИЦІЇ І СУЧАСНІСТЬ

<i>Н. М. Мединська</i> ФУНКЦІЙНА НЕОДНОРІДНІСТЬ ДІЄПРИКМЕТНИКІВ	14
<i>І. Д. Шмілик</i> ВАРІАНТНІ ФОРМИ ДАВАЛЬНОГО ВІДМІНКА ІМЕННИКІВ У ПОЕЗІЇ КАМЕНЯРА	16
<i>І. Ю. Рабчук</i> ЛЕКСИЧНЕ НАПОВНЕННЯ АПОЗИТИВНИХ СИНТАКСЕМ ТЕМАТИЧНОГО ДІАПАЗОНУ «НАВКОЛИШНІЙ СВІТ ЛЮДИНИ»	19
<i>В. М. Кухарська</i> ДО ПРОБЛЕМИ ПРИЙОМІВ ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ	21

КОМУНІКАТИВНИЙ ВИМІР ФУНКЦІЮВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

<i>О. Д. Кулик</i> РОЛЬ ЧАСТКОВОГО СЛОВОТВІРНОГО АНАЛІЗУ ТЕКСТУ В СТИМУЛЮВАННІ МОВЛЕННЕВОЇ РЕФЛЕКСІЇ УЧНІВ	23
<i>Л. М. Овсієнко</i> ТЕКСТ У КОМУНІКАТИВНОМУ ВИМІРІ	26
<i>С. Романюк, К. Якубовська-Кравчик, М. Замбжицька</i> МОВА І КУЛЬТУРА ЯК НЕВІД'ЄМНІ АТРИБУТИ УКРАЇНСЬКОЇ ТОЖСАМОСТІ. УРАХУВАННЯ КУЛЬТУРОЗНАВЧОГО НАПРЯМУ ПРИ УКЛАДЕННІ ПІДРУЧНИКІВ ІЗ УКРАЇНСЬКОЇ ЯК ІНОЗЕМНОЇ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ВНЗ ПОЛЬЩІ	28
<i>Т. Ф. Семашко</i> ЩОДО РОЗМЕЖУВАННЯ ПОНЯТЬ «НАЦІОНАЛЬНИЙ СТЕРЕОТИП» – «ЕТНІЧНИЙ СТЕРЕОТИП»	30
<i>І. М. Хом'як</i> УКРАЇНСЬКА МОВА – ГАРАНТІЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	32
<i>О. М. Антончук</i> ФОРМИ ДІЛОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ»	34

Г. В. Гайович КОМУНІКАТИВНІ НАВИЧКИ ТА УСПІШНА КАР'ЄРА ДЕРЖСЛУЖБОВЦЯ. ЯК ЦЕ ПОЄДНУЄТЬСЯ?	36
Т. В. Костолович СУЧАСНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН	38
Н. І. Скрипник ДИСКУРС ЯК КЛЮЧОВА ОДИНИЦЯ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	40
З. В. Столяр ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ НУШ	42
Н. В. Шульжук МОВЧАННЯ ЯК НУЛЬОВИЙ МОВЛЕННЄВИЙ АКТ У СТРУКТУРІ ДІАЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ	44
Х. М. Карповець СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ПРАВОПИСНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ	47
М. Саневська СУЧАСНА ЛЕКСИКА ПОВСЯКДЕННОГО ЖИТТЯ У НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	49
М. А. Матевощук МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ «ЩОДЕННІ 5» У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	51

МОДЕЛІ ЛІТЕРАТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

О. А. Вісич МЕТАДРАМАТИЧНІ СТУДІЇ У СВІТЛІ ШЕКСПІРОЗНАВСТА	54
С. О. Кочерга ІМЕННИЙ КОД ПРОСТОРУ В ПОЕТИЧНОМУ ТЕКСТІ	56
Марія Моклиця СИМВОЛІЧНЕ МОВЛЕННЯ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТЕКСТУ (ДРАМАТУРГІЯ ЛЕСІ УКРАЇНКИ)	58
Д. Ю. Боклах ГОМОДІЄГЕТИЧНИЙ НАРАТИВ У ТВОРЕННІ ТОПОСУ КИЄВА ПОВІСТІ «БЛИЗНЕЦЬ» Т. ШЕВЧЕНКА	60
О. А. Демчук ІМАГОЛОГІЧНЕ ПРОТИСТАВЛЕННЯ ЕТНОТИПІВ У ПОЕЗІЯХ ВАСИЛЯ МАХНА	62
С. М. Марчук ЕКЗОТИЧНІ МОТИВИ В СУЧАСНОМУ ПОЕТИЧНОМУ ТРАВЕЛОЗІ	64
О. А. Подвиженний ІМАГОЛОГІЧНЕ УЯВЛЕННЯ ПРО ЄВРОПУ НА ШПАЛЬТАХ ЧАСОПІСУ «ВОЛИНЬ» ПІД ПРОВОДОМ УЛАСА САМЧУКА	66
І. Ю. Давидюк РОСЛИННІ ОБРАЗИ В ХУДОЖНЬОМУ СВІТІ ОКСАНИ ЛЯТУРИНСЬКОЇ-ПОЕТЕСИ: ЕСТЕТИКА І СЕМАНТИКА	68
Т. В. Марценюк ОБРАЗ ІНШОГО В ПОВІСТІ НАТАЛІ ЯСІНОВСЬКОЇ «УКРАЇНКА ПО-АМЕРИКАНСЬКИ»	70
С. О. Омелянчук (НЕ)ВІЛЬНИЙ ШЛЮБ ТА ІНШІ ҐЕНДЕРНІ ПРОБЛЕМИ ДРАМИ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА «ПРИГВОЖДЕНІ»	72
Н. В. Савчук «ПОЛЬОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ З УКРАЇНСЬКОГО СЕКСУ» ОКСАНИ ЗАБУЖКО У ПОСТРАДЯНСЬКІЙ КУЛЬТУРНІЙ РЕЦЕПЦІЇ	74

УДК 811.161.2'27:378.016(07)

О. М. Антончук,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри стилістики та культури української мови
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне,
abc7500@ukr.net

ФОРМИ ДІЛОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ»

Курс «Українська мова (за професійним спрямуванням)» має на меті «сформувати в майбутніх спеціалістів професійно зорієнтовані вміння і навички досконалого володіння українською літературною мовою у фаховій сфері» [3, с. 15]. Загальноприйнятими формами ділової комунікації є ділова розмова, нарада, переговори, публічне мовлення, конференція, дебати з опонентом, ділове листування, розмова по телефону, різноманітні ділові зустрічі.

Під час викладання курсу для здобувачів вищої освіти РДГУ спеціальності «014 Середня освіта (Історія)» враховуємо особливості професійної комунікації майбутніх вчителів історії, а саме: вміння ознайомити школярів з минулим людства, сприяти формуванню в учнів наукових поглядів на процеси суспільного розвитку, історію суспільства і культури, розуміння загальних закономірностей історико-культурного процесу і своєрідності історичного шляху народів.

Уміння вести соціальний та міжособистісний діалог є важливим під час проведення індивідуальних та колективних форм фахового спілкування. З урахуванням каналів комунікації виділяють: безпосереднє спілкування («обличчя до обличчя»); опосередковане (телефон, радіо, телебачення).

Опрацьовуючи тему «Культура усного фахового спілкування. Форми колективного обговорення професійних проблем», здобувачі вищої освіти виконують такі практичні завдання:

1. *Складіть проєкт ток-шоу «Україна сьогодні: здобутки, виклики, перспективи».*
2. *Складіть діалог на тему «Телефонна розмова», дотримуючись правил мовленнєвого етикету, скориставшись ситуацією, коли вам телефонує науковий керівник курсової роботи.*
3. *Прослухайте діалог між ведучим і політиком у програмі «Велика політика» і схарактеризуйте його за такими параметрами: а) місце і час спілкування; б) форма спілкування; в) мета учасників спілкування; г) ініціатива спілкування; ґ) засоби мовленнєвого етикету; д) типи помилок. Чи ефективними є обрані комунікативні тактики та стратегії?*

Готуючись до виступу, доповідач може написати доповідь на папері. При цьому йому слід врахувати, що розмовна мова значною мірою різниться від писемної, вона менш формалізована, вільніша, сприймається легше. Проте не можна нехтувати дотриманням загальноприйнятих літературних норм у користуванні орфоепічними, морфологічними та стилістичними засобами мови, адже важливою умовою успіху є бездоганна грамотність. Мовлення має бути не тільки правильним, а й лексично багатим, синтаксично різноманітним.

У процесі вивчення теми «Риторика і мистецтво презентації» пропонуємо такі завдання для формування ораторської вправності:

1. *Навівши переконливі аргументи, спростуйте або заперечте тезу Івана Огієнка «Кожний учитель – якого б фаху він не був – мусить досконало знати свою соборну літературну мову й вимову та соборний правопис. Не вільно вчителєві виправдовувати свого незнання рідної мови не фаховістю».*
2. *Підготуйте промову для одногрупників із теми «Український молодіжний сленг», розкрийте історичні та психологічні особливості цього поняття.*
3. *Доберіть і запишіть 3-4 аргументи, щоб підтвердити такі думки: Мати вищу освіту – нині престижно. Поступливість – риса слабкої людини. Добра освіта належно поцінована нині.*

4. Прочитайте початок тексту і його кінець. Про що він? Визначте стиль. Додайте доказову частину тексту до поданих вступної та заключної частини.

Ознаки кризи правопорядку в Україні сьогодні очевидні. Існують різні думки з приводу того «хто винен?» у цьому і «що робити?», аби забезпечити в країні суворе дотримання закону.

Отже, простежується закономірність: яка правова культура людей – такий і правопорядок вони матимуть.

Важливо, аби в умовах суб'єкт-суб'єктного навчання викладач не на себе брав пояснення лінгвістично-дидактичних фактів, явищ, понять, а стимулював студентів самостійно міркувати, логічно мислити, доходити висновків [2].

У процесі вирішення проблемних задач, участі в дискусіях, обґрунтуванні власних позицій виникає потреба в застосуванні критичного мислення. Значення прикметника *критичний* «Великий тлумачний словник сучасної української мови» трактує так: 1. Стосується до критики; який містить критику; який ґрунтується на науковій перевірці правдивості, правильності чого-небудь. 2. Здатний виявляти та оцінювати позитивне й негативне в кому-, чому-небудь; вимогливий [1, с. 588].

В умовах інформаційного суспільства викладач втрачає функцію транслятора знань, його завдання – допомагати студентам розв'язувати проблемні завдання, розвивати вміння робити самостійні висновки на основі дібраних аргументів.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укладач і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь : Перун, 2007. 1736 с.
2. Хом'як І. М. Розвиток критичного мислення у студентів-філологів. *Українська мова та література в школі*. 2019. № 1. С. 2–7.
3. Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. Вид. 3-тє, випр. і доп. Київ : Алерта, 2013. 696 с.

Наукове видання

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНА СИСТЕМА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В КОМУНІКАТИВНОМУ ВИМІРІ

Збірник матеріалів Міжнародної наукової інтернет-конференції
12–13 березня 2020 року

Відповідальна за випуск *Зоя Столяр*

Комп'ютерна верстка *Наталії Крушинської*

*За достовірність наведених фактичних даних, цитат,
власних імен, географічних назв та інших відомостей
відповідають автори.*

Формат 60x84/8. Ум. друк. арк. 8,83. Електронне видання. Зам. № 28–20.
Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура «Times New Roman».

Оригінал-макет виготовлено у видавництві
Національного університету «Острозька академія»,
Україна, 35800, Рівненська обл., м. Острог, вул. Семінарська, 2.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи РВ № 1 від 8 серпня 2000 року.